

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky JUDr. Evy Sakálovej a sudcov JUDr. Rudolfa Čirča a JUDr. Ľubora Šeba v právnej veci žalobcu **J. H.**, bývajúceho v P., zastúpeného JUDr. P. D., advokátom v P., proti žalovanému **H. B. P. a.s.**, so sídlom v P., o náhradu škody z pracovného úrazu, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp.zn. 16 C 42/2004, o dovolaní žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Trenčíne z 27. júna 2005 sp.zn. 17 Co 60/05 rozhodol

t a k t o :

Dovolanie **z a m i e t a** .

Žalovanému náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Prievidza uznesením z 15. februára 2005 č.k. 16 C 42/2004-35 konanie o náhradu škody za stratu na zárobku počas pracovnej neschopnosti a po jej skončení začaté na základe žaloby podanej na súde prvého stupňa 19. apríla 2004 zastavil a vec postúpil Sociálnej poisťovni so sídlom v Bratislave a žiadnemu z účastníkov právo na náhradu trov konania nepriznal. Zastavenie konania odôvodnil nedostatkom právomoci súdu s poukazom na prechodné ustanovenie § 272 ods. 5 zák.č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, podľa ktorého v konaniach o náhrade za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity a o náhrade za stratu na dôchodku, ktoré neboli právoplatne skončené do 31. decembra 2003, sa po tomto dni rozhodne za obdobie

do 31. decembra 2003 podľa predpisov účinných dovtedy, a za obdobie po 31. decembri 2003 ako o úrazovej rente podľa citovaného zákona. To platí aj na konanie o týchto náhradách, na ktoré vznikol nárok pred 1. januárom 2004 a žiadosť o ich priznanie a vyplácanie bola podaná po 31. januári 2003. Z toho vyvodil záver, že náhrady za stratu na zárobku počas práceneschopnosti aj po skončení práceneschopnosti súvisiace s pracovným úrazom alebo s chorobou z povolania alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity sú do 31. decembra 2003 posudzované podľa doterajších právnych predpisov, t.j. podľa Zákonníka práce a od 1. januára 2004 sú nároky na úrazový príplatok a na úrazovú rentu upravené v zák.č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení. Keďže žalobca podanou žalobou uplatnil nárok na náhradu za stratu na zárobku, ktorý nárok v Zákonníku práce už nie je s účinnosťou od 1. januára 2004 upravený a o nároku na úrazový príplatok a úrazovú rentu rozhoduje od 1. januára 2004 Sociálna poisťovňa zastavil prvostupňový súd konanie podľa § 104 ods. 1 O.s.p. pre nedostatok právomoci.

Krajský súd v Trenčíne na odvolanie žalobcu uznesením z 27. júna 2005 sp.zn. 17 Co 60/05 uznesenie okresného súdu potvrdil, žalovanému náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Stotožnil sa so záverom súdu prvého stupňa o nedostatku právomoci súdu vo veci konať a s postúpením veci príslušnému orgánu v zmysle § 104 ods. 1 O.s.p. Zároveň samostatným výrokom pripustil proti svojmu uzneseniu dovolanie majúce za to, že ide o rozhodnutie zásadného právneho významu (§ 239 ods. 2 písm.a/ O.s.p.) v riešení otázky, či v konaniach o náhrade za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo čiastočnej invalidity o návrhoch podaných po 1. januári 2004 je daná právomoc súdu. Sám pri riešení tejto otázky poukázal na to, že v čase podania žaloby, t.j. v apríli 2004 už bol účinný predpis, podľa ktorého o nárokoch uplatnených žalobcom, už rozhoduje v zmysle § 179 ods. 1 zák.č. 461/2003 Z.z. iný orgán než súd, a to Ústredie Sociálnej poisťovne. Z prechodného ustanovenia vyplýva, že tento orgán pri svojom rozhodovaní bude aplikovať hmotno-právny predpis, a to Zákonník práce na nároky do 31. decembra 2003 a za ďalšie obdobie už príslušné ustanovenia zák.č. 461/2003 Z.z. To však nemení záver o tom, že právomoc konať v týchto veciach už nemá súd, ale Sociálna poisťovňa. Podľa procesných predpisov, účinných v čase podania žaloby, má totiž o nároku žalobcu rozhodovať iný orgán než súd, a to Sociálna poisťovňa. Zákomom č. 461/2003 Z.z., ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004, boli totiž tieto veci vyňaté z právomoci súdu, čo znamená, že o všetkých žalobách podaných za účinnosti tohto zákona má konať Sociálna poisťovňa bez ohľadu na to, podľa akého hmotno-právneho predpisu sa budú posudzovať.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca, ktorý navrhol jeho uznesenie zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Mal za to, že jeho žaloba je dôvodná a používa súdnu ochranu a rozhodnúť o jeho nárokoch je príslušný civilný súd. Jednoznačne pre povahu veci rozhodnutie o jeho nároku patrí do právomoci súdu, pretože rozhodujúci je obsah právneho vzťahu a nesporne sa jedná o občianskoprávnu vec, právomoc je tu daná zákonom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) skúmal najskôr to, či jeho opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré ním možno napadnúť.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol uznesením. Ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak sa ním napáda zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 O.s.p.), alebo potvrdzujúce uznesenie, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu (§ 239 ods. 2 písm.a/ O.s.p.), alebo ak ním bolo potvrdené buď uznesenie súdu prvého stupňa o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia (§ 239 ods. 2 písm.b/ O.s.p.), alebo ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia, alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky (§ 239 ods. 2 písm.c/ O.s.p.).

V danej veci je dovolanie prípustné podľa § 239 ods. 2 písm.a/ O.s.p., t.j. len preto, že jeho prípustnosť vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení odvolací súd, ktorý zároveň v dôvodoch rozhodnutia vymedzil otázku po právnej stránke zásadného významu. To znamená, že dovolateľ bol oprávnený napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to iba v konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené. Dovolací súd preto skúmal v dovolacom konaní vecnú správnosť napadnutého uznesenia len vo vzťahu k tej otázke zásadného právneho významu, pre ktorú pripustil odvolací súd dovolanie.

V občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú spory a iné právne veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávnych, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 1 O.s.p.).

V občianskom súdnom konaní súdy preskúmajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 2 O.s.p.).

Iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje zákon (§ 7 ods. 3 O.s.p.).

Citované ustanovenie § 7 ods. 1 až 3 O.s.p. určuje právomoc súdov v občianskom súdnom konaní, t.j. právomoc občianskoprávnych súdov. V odstavci 1 tohto ustanovenia sa právomoc občianskoprávnych súdov určuje vymedzením právnych vzťahov, o ktorých konajú a rozhodujú súdy. Sú to vzťahy občianskoprávne, pracovné, rodinné, obchodné a hospodárske. Pri skúmaní takto určenej právomoci rozhoduje obsah právneho vzťahu, t.j. práva a povinnosti, a nie iba jeho úprava konkrétnym právnym odvetvím hmotného práva. Právomoc súdu je základnou procesnou podmienkou, ktorej splnenie súd skúma z úradnej povinnosti v každom štádiu konania a na každom stupni (§ 103 O.s.p.). Jej nedostatok je neodstrániteľný a vedie k zastaveniu konania (§ 104 ods. 1 O.s.p.). Nemožno však vylúčiť situáciu, keď skôr ako súd rozhodne o zastavení konania pre nedostatok právomoci, nastane právna skutočnosť, ktorou sa založí právomoc súdu na konanie vo veci, či už výslovným ustanovením zákona alebo takou zmenou obsahu právneho vzťahu, ktorou sa zmení jeho charakter tak, že pôjde o niektorých z právnych vzťahov uvedených v § 7 ods. 1 O.s.p. Rovnako tak môže byť zákonom zmenený obsah právneho vzťahu (dovtedy zakladajúci právomoc súdu) takým spôsobom, že sa pretransformuje na iný právny vzťah a súd právomoc na konanie vo veci stratí.

V predmetnej veci bol predmetom konania nárok na náhradu škody zo žalobcom tvrdeného pracovného úrazu a to vo forme náhrady za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti za obdobie rokov 1999 až 2003 vo výške 142 624,-- Sk a vyplácania náhrady (renty) vo výške 10 397,-- Sk mesačne od 1. januára 2004. Podľa právnej úpravy platnej do 31. decembra 2003 išlo o nároky vyplývajúce z pracovnoprávneho vzťahu

upraveného právnym odvetvím pracovného práva – Zákonníkom práce (nárok zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom). Na prejednanie a rozhodnutie sporu o tomto nároku bola v zmysle § 7 ods. 1 O.s.p. daná právomoc súdu.

Dňom 1. januára 2004 nadobudol účinnosť zák.č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“), ktorý zrušil, okrem iných, aj dovtedy platné ustanovenia §§ 198 ods. 1 písm.a/ až c/ a 199 až 213 Zákonníka práce (zák.č. 311/2001 Z.z.). V rámci pracovnoprávnej zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania zostal zamestnancovi zachovaný len nárok na náhradu vecnej škody. Záonné poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania bolo týmto zákonom nahradené úrazovým poistením. Vyplýva to z ustanovenia § 294 bodu 16 tohto zákona, ktorým bol zrušený zák. č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni v znení neskorších predpisov (ďalej len „zák. č. 274/1994“), ktorým bolo dovtedy upravené zákonné poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania. Úrazové poistenie ako poistenie pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu a choroby z povolania bolo upravené ako súčasť systému sociálneho poistenia. Poistné na úrazové poistenie platí zamestnávateľ (§ 128 ods. 8 uvedeného zákona). Zároveň bol týmto zákonom nahradený dovtedajší systém odškodňovania pracovných úrazov a chorôb z povolania systémom úrazového poistenia, pri ktorom v prípadoch zodpovednosti zamestnávateľa za poškodenie zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania vzniká zamestnancovi alebo inej oprávnenej osobe nárok na úrazové dávky pri splnení podmienok podľa tohto zákona, ktoré na základe žiadosti priznáva a vypláca ich Sociálna poisťovňa.

Uspokojovanie nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, rieši zákon o sociálnom poistení v prechodných ustanoveniach a to § 251, § 259, § 260, § 272 a § 275. Zákon o sociálnom poistení v § 251 ods. 1 stanovil, že pracovný úraz a choroba z povolania uznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 sa považujú od 1. januára 2004 za pracovný úraz a chorobu z povolania podľa tohto zákona, čím umožnil uspokojovanie týchto nárokov z úrazového poistenia. Pokiaľ totiž v zmysle § 2 písm.c/ uvedeného zákona je úrazovým poistením poistenie pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania a za pracovný úraz a chorobu z povolania podľa tohto zákona sa

považuje aj pracovný úraz a choroba z povolania uznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, potom úrazové poistenie je poistením aj pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania uznaných podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004. Preto aj plnenia vyplývajúce z takýchto nárokov, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, treba po 31. decembri 2003 považovať za dávky úrazového poistenia podľa zákona o sociálnom poistení. Za takéto dávky ich označuje aj samotný nadpis týkajúci sa ustanovení §§ 259 a 272 a 275 tohto zákona. Plnenie vyplývajúce z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom, priznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 považuje po 31. decembri 2003 výslovne za dávky podľa zákona o sociálnom poistení aj § 260 ods. 1 tohto zákona a to v sume, v akej patrili k 31. decembru 2003, pričom zároveň stanovuje, že ak nárok na ich výplatu k tomuto dňu trval, vyplácajú sa aj po tomto dni za podmienok ustanovených predpismi účinnými do 31. decembra 2003, ak nie je ustanovené inak.

Tým viac za takéto dávky treba považovať aj plnenia vyplývajúce z týchto nárokov, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, o ktorých nebolo do tohto dňa právoplatne rozhodnuté a podľa § 259 ods. 1 zákona o sociálnom poistení sa má o nich rozhodnúť podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003 s odchýlkami ďalej uvedenými. Podľa týchto predpisov má byť podľa uvedeného ustanovenia rozhodnuté o priznaní náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom za obdobie pred 1. januárom 2004, aj keď o náhrade škody už bolo právoplatne rozhodnuté. I keď sa v tomto ustanovení výslovne neuvádza, kto má rozhodnúť, z predmetu právnej úpravy sociálneho poistenia možno dospieť k záveru, že týmto subjektom môže byť len Sociálna poisťovňa, resp. jej organizačné zložky. Zákon o sociálnom poistení je totiž nielen hmotnoprávnym predpisom upravujúcim rozsah sociálneho poistenia a v rámci neho aj úrazového poistenia a právne vzťahy pri jeho vykonávaní, ale zároveň aj procesnoprávnym predpisom upravujúcim konanie vo veciach úrazového poistenia. Ustanovenie § 172 ods. 2 tohto zákona určuje, že v konaní vo veciach úrazového poistenia rozhoduje o právach a povinnostiach účastníkov právnych vzťahov úrazového poistenia Sociálna poisťovňa. Ani v ustanovení § 272 ods. 5 zákona o sociálnom poistení sa výslovne neuvádza, kto rozhodne. Nemožno mať pochybnosti o tom, že týmto subjektom je Sociálna poisťovňa, pretože o úrazovej rente podľa tohto zákona môže rozhodnúť len Sociálna poisťovňa a s jedným a tým istým slovom „rozhodne“ použitým v tomto ustanovení nemôžu byť spájané dva subjekty. Ustanovenia §§ 259, 260, 272 a 275 určujú hmotno-právnu úpravu, ktorú má Sociálna poisťovňa použiť pri rozhodovaní o priznaní nároku na náhradu škody

spôsobenej pracovným úrazom, ktorý vznikol pred 1. januárom 2004 a to za obdobie do 31. decembra 2003 a po tomto dni, resp. ktoré má použiť pri vyplácaní plnení z týchto nárokov.

V zmysle ustanovenia § 7 ods. 1 O.s.p. rozhodovanie vo veciach vyplývajúcich z právnych vzťahov úrazového poistenia tak nepatrí do právomoci súdov a právomoc súdov rozhodovať v týchto veciach nie je ustanovená ani v zákone o sociálnom poistení, ani v žiadnom inom zákone nie je od 1. januára 2004 daná právomoc súdov na konanie o nárokoch na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom (s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody), ktoré vznikli pred 1. januárom 2004.

So zreteľom na uvedené právne posúdenie veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke bolo správne, preto dovolací súd dovolanie žalobcu ako nedôvodné zamietol (§ 243b ods. 1 veta pred bodkočiarkou O.s.p.).

Žalovanému úspešnému v dovolacom konaní náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, lebo mu v súvislosti s ním žiadne trovy nevznikli.

Dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že sa nestotožňuje so stanoviskom občianskoprávneho a správneho kolégia k niektorým otázkam právomoci súdu na rozhodovanie o odškodňovaní pracovných úrazov a chorôb z povolania (publikované ako stanovisko č. 27/2006 Zbierky stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky), podľa ktorého rozhodovanie o nárokoch na náhradu za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity, o náhrade za stratu na dôchodku a o náhrade nákladov na výživu pozostalých, vzniknutých z pracovných úrazov alebo chorôb z povolania do 31. decembra 2003, patrí do právomoci súdu, aj keď nároky boli uplatnené po účinnosti zák.č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. V jeho odôvodnení sa vyvodzuje právomoc súdov rozhodovať o nároku na náhradu za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti, o náhrade za stratu na dôchodku a o náhrade na výživu pozostalých v podstate len z tej skutočnosti, že o týchto nárokoch rozhodoval vždy súd ako o nárokoch z pracovného vzťahu a že iný záver by bol odmietnutím spravodlivosti. Takáto argumentácia sa nevyporiada s celým radom relevantných otázok, ktoré v súvislosti so zmenou právnej úpravy vznikli, preto ju dovolací súd nepovažuje za presvedčivú a postačujúcu pre záver o právomoci súdu. Stanovisko

nezohľadňuje účel novej právnej úpravy, ktorým bolo nahradiť doterajší systém odškodňovania pracovných úrazov a chorôb z povolania systémom úrazového poistenia aj pokiaľ ide o tzv. „staré nároky“ a nerešpektuje, že zákon o sociálnom poistení je predpisom upravujúcim konanie Sociálnej poisťovne vo veciach úrazového poistenia a jeho prechodné ustanovenia, upravujúce nároky vzniknuté pred 1. januárom 2004, sú preto ustanoveniami, ktorými sa má riadiť táto inštitúcia a nie súd.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 21. augusta 2008

JUDr. Eva Sakálová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová